

دانشگاه سindh
پي

مالیه بین الملل

(رشته اقتصاد)

دکتر محمد لشکری

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار ناشر

کتاب‌های دانشگاه پیام نور حسب مورد و با توجه به شرایط مختلف یک درس در یک یا چند رشته دانشگاهی، به صورت کتاب درسی، متن آزمایشگاهی، فرادرسی، و کمک درسی چاپ می‌شوند.

کتاب درسی ثمره کوشش‌های علمی صاحب اثر است که براساس نیازهای درسی دانشجویان و سرفصل‌های مصوب تهیه و پس از داوری علمی، طراحی آموزشی، و ویرایش علمی در گروه‌های علمی و آموزشی، به چاپ می‌رسد. پس از چاپ ویرایش اول اثر، با نظرخواهی‌ها و داوری علمی مجدد و با دریافت نظرهای اصلاحی و متناسب با پیشرفت علوم و فناوری، صاحب اثر در کتاب تجدیدنظر می‌کند و ویرایش جدید کتاب با اعمال ویرایش زبانی و صوری جدید چاپ می‌شود.

متن آزمایشگاهی (م) راهنمایی است که دانشجویان با استفاده از آن و کمک استاد، کارهای عملی و آزمایشگاهی را انجام می‌دهند.

کتاب‌های فرادرسی (ف) و **کمک درسی** (ک) به منظور غنی‌تر کردن منابع درسی دانشگاهی تهیه و بر روی لوح فشرده تکثیر می‌شوند و یا در وبگاه دانشگاه قرار می‌گیرند.

مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

فهرست

۱	فصل اول: تفاوت اقتصاد بین الملل و اقتصاد داخلی
۲	۱.۱ مقدمه
۲	۲.۱ تعریف اقتصاد بین الملل
۲	۳.۱ تفاوت اقتصاد بین الملل و اقتصاد داخلی
۵	خلاصه فصل اول
۶	خودآزمایی فصل اول
۹	فصل دوم: تراز پرداخت‌ها
۱۰	۱.۲ مقدمه
۱۰	۲.۲ تعریف تراز پرداخت‌ها
۱۱	۳.۲ اصول حسابداری تراز پرداخت‌ها
۱۱	۳.۲.۱ معاملات بدهکار و بستانکار
۱۲	۳.۲.۲ حسابداری دفتر داری دوطرفه
۱۳	۴.۲ تراز حسابداری و عدم تعادل در معاملات بین المللی
۱۴	۴.۲.۱ ترازهای حسابداری
۱۴	۴.۲.۲ ترازپرداخت‌ها
۱۵	۵.۲ حساب سرمایه‌گذاری بین المللی
۱۵	۶.۲ عدم تعادل در معاملات بین المللی
۱۷	۷.۲ اشتباهات آماری
۱۸	۸.۲ اهمیت معاملات بین المللی و تراز پرداخت‌ها
۱۹	خلاصه فصل دوم
۱۹	خودآزمایی فصل دوم

۲۷	فصل سوم: بازار ارز
۲۹	۳.۱ مقدمه
۲۹	۳.۲ تعریف ارز
۳۰	۳.۳ نرخ ارز
۳۲	۳.۴ اهمیت نرخ ارز
۳۲	۳.۵ بازار ارز
۳۵	۳.۶ ابزارهای ارزی
۳۶	۳.۷ انواع معاملات ارزی
۳۹	۳.۸ معاملات بین بانکی
۴۰	۳.۹ تعیین نرخ ارز
۴۲	۳.۱۰ رژیم‌های مختلف تعیین نرخ ارز
۴۵	۳.۱۱ عملیات بازار ارز
۴۹	۳.۱۲ موجودی ذخایر ارزی و نرخ ارز
۴۹	خلاصه فصل سوم
۵۲	خودآزمایی فصل سوم

۵۷	فصل چهارم: سیر تحولات نظام‌های پولی بین‌المللی
۵۹	۴.۱ مقدمه
۵۹	۴.۲ تعریف نظام پولی بین‌المللی
۵۹	۴.۳ طبقه‌بندی نظام پولی بین‌المللی
۶۰	۴.۳.۱ طبقه‌بندی نظام پولی بین‌المللی براساس نحوه تشکیل ذخایر بین‌المللی
۶۰	۴.۳.۲ طبقه‌بندی نظام پولی بین‌المللی براساس نحوه تعیین نرخ ارز
۶۱	۴.۳.۳ تلفیق طبقه‌بندی‌های مختلف نظام پولی بین‌المللی
۶۲	۴.۴ نظام پولی بین‌المللی مطلوب
۶۲	۴.۵ نظام پایه طلا
۶۳	۴.۵.۱ نقاط ورود و خروج طلا
۶۵	۴.۵.۲ تعدیل خودکار در نظام پایه طلا
۶۶	۴.۵.۳ مزایا و معایب نظام پایه طلا
۶۶	۴.۵.۴ نظام پایه طلا در عمل
۶۶	۴.۵.۵ سقوط نظام پایه طلا
۶۸	۴.۶ نظام پولی بین‌المللی بین دو جنگ جهانی اول و دوم
۷۱	۴.۷ نظام پولی بین‌المللی برتون وودز
۷۴	۴.۸ نظام پایه طلا - ارز (سال‌های ۱۹۴۷ تا ۱۹۷۱)
۷۵	۴.۸.۱ نرخ ارز در نظام پایه طلا - ارز
۷۵	۴.۸.۲ نقش دلار آمریکا در نظام پایه طلا - ارز
۷۶	۴.۸.۳ نقاط مداخله یا حمایت
۷۶	۴.۹ عملکرد و تکامل نظام برتون وودز
۷۶	۴.۹.۱ تحول و تکامل تدریجی نظام برتون وودز
۷۹	۴.۹.۲ عملکرد نظام برتون وودز

۸۰	۴. ۹. ۳ کسری تراز پرداخت‌ها و سقوط نظام برتون وودز
۸۰	۴. ۹. ۱ کسری تراز پرداخت‌های آمریکا
۸۴	۴. ۹. ۲ سقوط نظام بین‌المللی برتون وودز
۸۹	۴. ۱۰ رژیم نرخ ارز شناور
۹۱	۴. ۱۰. ۱ تأثیرات سیاست‌های پولی و مالی در رژیم نرخ ارز شناور
۹۳	۴. ۱۰. ۲ عملکرد نظام نرخ ارز شناور
۹۳	۴. ۱۱ رژیم نرخ ارز شناور مدیریت شده
۹۵	۴. ۱۲ مقایسه رژیم نرخ ارز شناور و رژیم نرخ ارز شناور مدیریت شده
۹۵	۴. ۱۳ نظام پولی بین‌المللی در زمان حاضر
۹۶	۴. ۱۳. ۱ عملکرد فعلی نظام پولی بین‌المللی
۹۸	۴. ۱۳. ۲ نظام پولی اروپایی (EMS)
۹۹	۴. ۱۳. ۳ مشکلات فعلی نظام‌های پولی بین‌المللی
۱۰۰	۴. ۱۳. ۴ پیشنهادهایی برای اصلاح نظام نرخ ارز در زمان حاضر
۱۰۱	خلاصه فصل چهارم
۱۰۳	خودآزمایی فصل چهارم

فصل پنجم: تعدیل تراز پرداخت‌ها

۱۰۷	۵. ۱ مقدمه
۱۰۸	۵. ۲ تعدیل تراز پرداخت‌ها از طریق قیمت‌ها در نظام پایه طلا
۱۱۰	۵. ۳ تعدیل تراز پرداخت‌ها از طریق تغییر در نرخ بهره در نظام پایه طلا
۱۱۲	۵. ۴ تعدیل تراز پرداخت‌ها از طریق تغییر درآمد
۱۱۳	۵. ۵ تعدیل تراز پرداخت‌ها از طریق تغییر نرخ ارز
۱۱۶	۵. ۶ شرط مارشال - لرنر
۱۱۹	۵. ۷ تعدیل تراز پرداخت‌ها از طریق مکانیزم‌های پولی
۱۱۹	۵. ۸ سیاست‌های تعدیل تراز پرداخت‌های خارجی
۱۲۱	۵. ۸. ۱ ابزارهای سیاستی کنترل تراز پرداخت‌ها
۱۲۱	۵. ۸. ۲ نحوه تعیین مالیات بر صادرات و واردات و کمک هزینه واردات و صادرات
۱۲۵	۵. ۸. ۲. ۱ آثار مالیات و کمک هزینه بر واردات و صادرات
۱۲۵	۵. ۸. ۲. ۲ تأثیر کمک هزینه صادرات بر متغیرهای اقتصادی
۱۲۹	۵. ۸. ۳ کاهش ارزش پول ملی
۱۳۱	۵. ۸. ۴ سیاست مالی تغییر در مخارج دولت
۱۳۱	۵. ۸. ۵ سیاست مالی تغییر در ترکیب مخارج جامعه
۱۳۱	خلاصه فصل پنجم
۱۳۲	خودآزمایی فصل پنجم

فصل ششم: تعیین قیمت در بازارهای بین‌المللی

۱۳۹	۶. ۱ مقدمه
۱۴۰	۶. ۲ عرضه کالاها و خدمات در بازار بین‌المللی
۱۴۰	۶. ۳ تقاضای کالاها و خدمات در بازار بین‌المللی

۱۴۲	۴.۶ بررسی وضعیت یک کشور در بازار بین‌المللی
۱۴۵	۵.۶ بررسی وضعیت دو کشور در بازار بین‌المللی
۱۴۶	خلاصه فصل ششم
۱۴۶	خودآزمایی فصل ششم
۱۴۹	فصل هفتم: تعادل هم زمان در بازار کالاها و خدمات، بازار پول و تعادل تراز پرداخت‌ها
۱۵۰	۱.۷ مقدمه
۱۵۰	۲.۷ عرضه کل اقتصاد
۱۵۲	۳.۷ تقاضای کل اقتصاد
۱۵۵	۴.۷ تعادل در کل اقتصاد
۱۵۵	۵.۷ تعادل در بخش خارجی اقتصاد
۱۵۶	۶.۷ تعادل هم زمان بازار پول، بازار کالا و تراز پرداخت‌ها در نظام نرخ ارز ثابت
۱۵۸	۷.۷ تعادل در بازار پول، بازار کالاها و خدمات و تراز پرداخت‌های خارجی در نظام نرخ ارز شناور
۱۵۹	خلاصه فصل هفتم
۱۶۰	خودآزمایی فصل هفتم
۱۶۵	فصل هشتم: جریان بین‌المللی سرمایه و تراز پرداخت‌های خارجی
۱۶۶	۱.۸ مقدمه
۱۶۷	۲.۸ نرخ بهره و تأثیر آن بر جریان بین‌المللی سرمایه
۱۷۰	۳.۸ سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی
۱۷۰	۱.۳.۸ عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی
۱۷۱	۱.۳.۸ سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و حداکثر کردن سود
۱۷۱	۲.۱.۳.۸ سرمایه‌گذاری خارجی و حداکثر کردن فروش
۱۷۱	۳.۱.۳.۸ سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و تعرفه گمرکی
۱۷۳	۴.۸ سرمایه‌گذاری غیرمستقیم خارجی
۱۷۴	۵.۸ آثار رفاهی جریان بین‌المللی سرمایه
۱۷۷	خلاصه فصل هشتم
۱۷۸	خودآزمایی فصل هشتم
۱۸۳	فصل نهم: تعادل در بخش داخلی و بخش خارجی اقتصاد یک کشور
۱۸۴	۱.۹ مقدمه
۱۸۴	۲.۹ رابطه بین بخش داخلی و بخش خارجی اقتصاد
۱۸۷	۳.۹ چگونگی دستیابی به تعادل هم‌زمان در بخش داخلی و بخش خارجی اقتصاد
۱۹۰	۴.۹ منشأ بی‌ثباتی در تراز پرداخت‌های خارجی
۱۹۰	۱.۴.۹ منشأ بی‌ثباتی در طرف تقاضای ارز
۱۹۱	۲.۴.۹ منشأ بی‌ثباتی در طرف عرضه ارز
۱۹۴	خلاصه فصل نهم
۱۹۴	خودآزمایی فصل نهم

۱۹۷	فصل دهم: نظریه برابری قدرت خرید (PPP)
۲۰۰	۱.۱۰ مقدمه
۲۰۱	۲.۱۰ نظریه برابری قدرت خرید
۲۰۱	۱.۲۰ قانون قیمت واحد
۲۰۲	۱.۲۰ نظریه برابری قدرت خرید مطلق
۲۰۳	۱.۲۰ نظریه برابری قدرت خرید نسبی
۲۰۶	خلاصه فصل دهم
۲۰۸	خودآزمایی فصل دهم

۲۱۱	فصل یازدهم: صندوق بین‌المللی پول
۲۱۲	۱.۱۱ مقدمه
۲۱۳	۲.۱۱ اهداف و وظایف صندوق بین‌المللی پول
۲۱۴	۳.۱۱ تاریخچه صندوق بین‌المللی پول
۲۱۶	۴.۱۱ تشکیلات صندوق بین‌المللی پول
۲۱۶	۵.۱۱ نحوه رأی‌گیری در صندوق بین‌المللی پول
۲۱۷	۶.۱۱ منابع مالی صندوق بین‌المللی پول
۲۱۷	۷.۱۱ شرایط اعطای وام توسط صندوق بین‌المللی پول
۲۱۸	۸.۱۱ انواع تسهیلات مالی صندوق بین‌المللی پول
۲۲۰	۹.۱۱ عملکرد صندوق بین‌المللی پول
۲۲۱	۱۰.۱۱ رابطه جمهوری اسلامی ایران با صندوق بین‌المللی پول
۲۲۲	خلاصه فصل یازدهم
۲۲۵	خودآزمایی فصل یازدهم

۲۳۰	فصل دوازدهم: حق برداشت مخصوص
۲۳۲	۱.۱۲ مقدمه
۲۳۲	۲.۱۲ تعریف حق برداشت مخصوص (SDR)
۲۳۴	۳.۱۲ تاریخچه حق برداشت مخصوص
۲۳۶	۴.۱۲ کاربرد حق برداشت مخصوص
۲۳۶	۵.۱۲ تعیین ارزش حق برداشت مخصوص و تحولات آن
۲۳۷	۶.۱۲ تخصیص حق برداشت مخصوص
۲۳۸	۷.۱۲ روش دریافت اعتبارات
۲۳۸	۸.۱۲ بهره حق برداشت مخصوص
۲۳۹	۹.۱۲ مصرف حق برداشت مخصوص
۲۴۰	خلاصه فصل دوازدهم
۲۴۲	خودآزمایی فصل دوازدهم

۲۴۵	فصل سیزدهم: بانک جهانی
۲۴۸	۱.۱۳ مقدمه

۲۴۸	۱۳. ۲. تاریخچه تأسیس بانک جهانی
۲۴۹	۱۳. ۳. بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه (بانک جهانی)
۲۵۰	۱۳. ۴. اهداف بانک جهانی
۲۵۰	۱۳. ۵. سرمایه و درآمد بانک جهانی
۲۵۱	۱۳. ۶. شرایط عضویت در بانک جهانی
۲۵۱	۱۳. ۷. نحوه رأی‌گیری در بانک جهانی
۲۵۱	۱۳. ۸. تشکیلات بانک جهانی
۲۵۲	۱۳. ۹. نحوه اعطای وام بانک جهانی
۲۵۳	۱۳. ۱۰. عملکرد بانک جهانی
۲۵۳	۱۳. ۱۱. مناسبات جمهوری اسلامی ایران با بانک جهانی
۲۵۵	خلاصه فصل سیزدهم
۲۵۷	خودآزمایی فصل سیزدهم

فصل چهاردهم: بازار دلار اروپایی و بازار اوراق قرضه اروپایی

۲۶۱	۱۴. ۱. مقدمه
۲۶۲	۱۴. ۲. ارز اروپایی
۲۶۲	۱۴. ۳. بازار ارز اروپایی
۲۶۳	۱۴. ۴. بازار دلار اروپایی
۲۶۳	۱۴. ۵. تاریخچه بازار دلار اروپایی
۲۶۵	۱۴. ۶. انتقادات وارد بر بازار دلار اروپایی
۲۶۶	۱۴. ۷. نقش بازارهای پول اروپایی در جریان پولی بین‌المللی
۲۶۶	۱۴. ۸. بازار اوراق قرضه و اوراق بهادار اروپایی
۲۶۷	خلاصه فصل چهاردهم
۲۶۹	خودآزمایی فصل چهاردهم
۲۷۱	

فصل پانزدهم: یورو

۲۷۵	۱۵. ۱. مقدمه
۲۷۶	۱۵. ۲. یورو
۲۷۶	۱۵. ۳. عوامل مؤثر بر تشکیل و تولد یورو
۲۷۸	۱۵. ۴. تولد شگفت آور یورو
۲۸۱	۱۵. ۵. آثار یورو بر نظام اقتصادی و مالی اروپا و جهان
۲۸۲	۱۵. ۶. شرایط لازم برای اثر بخشی یورو بر نظام اقتصادی اروپا
۲۸۴	خلاصه فصل پانزدهم
۲۸۵	خودآزمایی فصل پانزدهم
۲۸۶	

فصل شانزدهم: سایر موضوعات پولی و ارزی (جانشینی پول، دلاری شدن و پول‌شویی) ۲۹۱

۲۹۲	۱۶. ۱. مقدمه
۲۹۳	۱۶. ۲. جانشینی پول

۲۹۶	۱.۲.۱۶ جایگاه جانشینی پول در ادبیات اقتصادی
۲۹۷	۲.۲.۱۶ درجه جانشینی پول
۲۹۷	۳.۲.۱۶ دلاری شدن
۲۹۸	۴.۲.۱۶ تاریخچه دلاری شدن در ایران
۲۹۸	۵.۲.۱۶ آثار جانشینی پول خارجی به جای پول داخلی
۲۹۹	۶.۲.۱۶ آثار منفی جانشینی پول بر متغیرهای کلان اقتصادی
۳۰۰	۷.۲.۱۶ آثار مثبت جانشینی پول بر متغیرهای کلان اقتصادی
۳۰۱	۸.۲.۱۶ پدیده جانشینی پول در اقتصاد ایران
۳۰۱	۹.۲.۱۶ پیشنهاد برای جلوگیری از گسترش پدیده جانشینی پول
۳۰۲	۳.۱۶ پول‌شویی
۳۰۳	۱.۳.۱۶ شیوه‌های پول‌شویی
۳۰۴	۲.۳.۱۶ آثار منفی پول‌شویی بر اقتصاد
۳۰۵	خلاصه فصل شانزدهم
۳۰۶	خودآزمایی فصل شانزدهم
۳۱۱	کتابشناسی
۳۱۱	الف) منابع فارسی
۳۱۳	ب) منابع انگلیسی
۳۱۵	فرهنگ اصطلاحات فارسی - انگلیسی
۳۱۹	فرهنگ اصطلاحات انگلیسی - فارسی
۳۳۳	پاسخ‌نامه خودآزمایی پایان فصل‌ها

تقديم به

کسانی که برای ساختن ایرانی مستقل، آباد و آزاد تلاش می‌کنند.

راهنمای مطالعه

کتاب حاضر که هم اکنون مشغول مطالعه آن می‌باشید، مربوط به درس مالیه بین‌الملل است. از آنجا که نظام آموزشی دانشگاه پیام‌نور، براساس سیستم آموزش از راه دور پایه‌ریزی شده، کوشش شده است تا حد امکان این کتاب به‌صورت خودآموز تهیه گردد. مالیه بین‌الملل در واقع بخش پولی اقتصاد بین‌الملل است پیش‌نیاز این درس تجارت بین‌الملل است. بنابراین شما قبل از گذراندن این درس با دروس اقتصادخرد، اقتصادکلان و تجارت بین‌الملل آشنا شده‌اید. چنانچه فکر می‌کنید بین مطالبی که آموخته‌اید و درس حاضر فاصله زمانی زیادی وجود دارد پیشنهاد می‌شود یک بار دیگر دروس فوق را مرور کنید.

دانشجوی عزیز، مالیه بین‌الملل یکی از دروس پایه است و همان‌طور که از نام آن پیداست هدف از این درس فراهم ساختن زمینه‌های آشنایی دانشجویان با مسائل پولی و مالی بین‌المللی، نهادهای پولی و مالی بین‌المللی و سیستم‌های مختلف ارزی است. این کتاب برای ۳ واحد درسی تدوین گردیده است. محتوای کتاب با عنایت به سرفصل مصوب درس تهیه و سازمان‌دهی شده است. دو بخش اساسی که مبنای تألیف کتاب پیش رو قرار گرفته است عبارتند از:

۱. آشنایی با اقتصاد بین‌الملل و تفاوت آن با اقتصاد داخلی

۲. آشنایی با ترازپرداخت‌های بین‌المللی

امید است دانشجویان در پایان مطالعه این کتاب به هدف‌های آموزشی مورد نظر

دست یابند.

برای این‌که بهتر بتوانید به هدف خود، یعنی یادگیری مطالب کتاب دست یابید به

موارد زیر توجه کنید:

داشتن برنامه برای انجام هرکاری، از جمله مطالعه و فراگیری، مانند داشتن نقشه سفر و رفتن به راهی است که قبلاً آن را نیموده‌اید. بدون نقشه هم می‌توانید راهی را طی کنید اما مسلماً یا به نتیجه مطلوب نخواهید رسید و یا با صرف منابع و زمان بیشتر نتیجه‌ای نه چندان مطلوب به دست خواهید آورد.

مطالعه و فراگیری طبق برنامه‌ای با زمان‌بندی مناسب برای شما دانشجویان محترم اهمیت به‌سزایی دارد. زیرا اکنون شما در دانشگاهی تحصیل می‌کنید که با تجربه آموزشی پیشین شما متفاوت است. شما در فرایند یادگیری گذشته خود متکی به کلاس و تدریس معلم (استاد) بودید حال آن‌که در دانشگاه پیام نور بیشتر اتکاء شما باید به کتاب، تلاش و برنامه‌ریزی خودتان برای یادگیری باشد. در دبیرستان دبیران مطالب را به شما آموزش می‌دادند. در دانشگاه استادان بیشتر نقش راهنما را ایفا می‌کنند. بر همین اساس مؤلف سعی نموده تا با تهیه این کتاب به شما در ایجاد خود اتکایی بیشتر کمک نماید.

توصیه می‌شود از ابتدای ترم برای خود برنامه‌ریزی نمایید و در هر هفته درسی را که تدریس شده و همچنین درس جلسه آینده را مرور کنید و سؤالات و نکات مبهم خود را یادداشت کنید تا بتوانید در جلسات درس و یا رفع اشکال گروهی آنها را مطرح نمایید و بر پویایی و فعال بودن کلاس بیفزایید.

در ابتدای هر فصل، اهداف مورد انتظار بیان شده است. هنگام مطالعه هر یک از فصل‌های کتاب قبل از هر چیز لازم است به این اهداف (کلی و رفتاری) توجه کنید. زیرا آگاهی از اهداف، در شما نسبت به موضوع مورد بحث انگیزه و علاقه ایجاد می‌کند و به مطالعه شما جهت می‌دهد.

میان فصل‌های مختلف کتاب ارتباط و انسجام وجود دارد، به عبارت دیگر، مطالب هر فصل با تکیه بر فصل‌های پیش تهیه شده است. برای فهم بهتر مطالب هر فصل لازم است مطالب فصل‌های قبل از آن را به خوبی درک کرده باشید.

در هر فصل مجموعه‌ای از مفاهیم اساسی آموزش داده می‌شود. این مفاهیم نکات اساسی فصل هستند و بقیه مطالب و فعالیت‌ها برای یادگیری آن تنظیم شده‌اند. از این رو پس از اتمام مطالب هر فصل قسمتی تحت عنوان «خلاصه فصل» نگارش شده است که دربرگیرنده این مفاهیم است. پس از مطالعه هر فصل، تأمل در قسمت

«خلاصه فصل» می‌تواند به تعمیق یادگیری در شما کمک کند. توجه داشته باشید که «خلاصه فصل» برای حفظ کردن و یادگیری سطحی مطالب نیست.

در سازمان‌دهی و تهیه متن سعی بر این بوده که شما به تفکر درباره مسائل و پدیده‌های اقتصادی و تحلیل آنها علاقمند و فعال شوید و بتوانید از آموخته‌های خود در زمینه مالیه بین‌الملل، در زندگی فردی و اجتماعی خویش استفاده کنید. بدیهی است مطالعه‌ای که صرفاً به منظور گذراندن این درس صورت گیرد شما را به این هدف مهم نمی‌رساند.

در پایان هر فصل، چند نمونه تمرین و پرسش با عنوان «خودآزمایی فصل» ارائه شده که پاسخ آنها در متن کتاب آمده است. ممکن است پاسخ برخی از سؤالات به‌طور مستقیم در متن نیامده باشد دلیل این امر آن است که شما به‌عنوان یک دانشجوی فعال که اولین مراحل پژوهش را می‌آموزید برای یادگیری به یک منبع اکتفا نکنید و بدانید که دایره علم بسیار وسیع‌تر از دانش ما و مطالب اطراف ماست و برای پاسخ سؤالاتی که باید به منابع بیش‌تری مراجعه و بیشتر مطالعه کنید. اکیداً توصیه می‌شود پس از مطالعه کامل هر فصل، دستیابی به مهارت‌های پیش‌بینی شده در اهداف (کلی و رفتاری) را بررسی کنید. چنانچه از فرایند یادگیری خود اطمینان حاصل کردید خودآزمایی فصل مربوط را حل کنید. برای یافتن پاسخ سؤالات با سایر دانشجویان همفکری و تبادل نظر کنید. برای اطمینان از پاسخ خود می‌توانید به پاسخ‌نامه پایان‌کتاب مراجعه نمایید توصیه می‌شود ابتدا سعی کنید پاسخ صحیح را با مطالعه متن پیدا کنید و در صورت نیاز به پایان کتاب مراجعه نمایید.

هنگام حضور در کلاس کاملاً به سؤالات سایر دانشجویان و توضیحات استاد گوش دهید و اگر می‌توانید یادداشت مختصری بردارید و بعد از کلاس نوشته‌ها و یادداشت‌های خود را مرتب کنید و به جای مناسبی در کتاب درسی خود منتقل کنید تا در زمان مطالعه مجدد بتوانید برای درک بهتر مطالب از آنها استفاده کنید.

گاه برای جلوگیری از نقش بستن نمادهای مشخص و یکسان برای مفاهیم اقتصادی در ذهن دانشجو، در بخش‌های مختلف کتاب برای یک مفهوم نمادهای مختلف استفاده شده است، لذا دانشجویان باید مفهوم را خوب یاد بگیرند و نماد آن را به‌عنوان مفهوم حفظ نکنند.

پیشگفتار

اقتصاد بین‌الملل به بررسی روابط اقتصادی میان کشورها می‌پردازد و جریان مبادله کالاها، خدمات و سرمایه را در میان کشورهای مختلف مورد مطالعه قرار می‌دهد. روش مطالعه اقتصاد بین‌الملل با روش مطالعه اقتصاد داخلی متفاوت است. در اقتصاد داخلی معمولاً مانعی برای انتقال و جریان کالاها و خدمات ایجاد نمی‌شود ولی در اقتصاد بین‌الملل گاهی اوقات کشورها موانعی ایجاد می‌کنند، این موانع به‌صورت تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای صورت می‌گیرد. محدودیت‌های غیرتعرفه‌ای نسبت به محدودیت‌های تعرفه‌ای از وسعت بیشتری برخوردارند و شامل تفاوت در ایدئولوژی، زبان، فرهنگ، آداب و سنن اجتماعی می‌شوند. مبادلات بین‌الملل با پول‌های مختلف انجام می‌شود که در طول زمان ارزش آنها نسبت به یکدیگر ثابت نیست در صورتی که در اقتصاد داخلی مبادلات با پول ملی صورت می‌گیرد. پول ملی هر کشور مورد قبول تمامی عوامل اقتصادی داخلی است. در صورتی که پول هر کشوری ممکن است در سطح بین‌المللی مورد قبول تمام کشورها نباشد. برخی از پول‌ها هستند که مورد قبول تمام کشورها قرار می‌گیرند به این‌گونه پول‌ها «ارز جهان روا» می‌گویند مانند: ۱. دلار آمریکا، ۲. ین ژاپن، ۳. پوند انگستان، ۴. یورو جامعه اقتصادی اروپا. تا چند سال قبل فرانک فرانسه و مارک آلمان نیز جزو ارزهای جهان روا بود ولی از سال ۲۰۰۲ رسماً جای خود را به یورو دادند. برای انجام معاملات بین‌المللی باید پول داخلی به پول خارجی و یا پول خارجی به پول داخلی تبدیل شود.

اقتصاد بین‌الملل از دو بخش «تجارت بین‌الملل» و «مالیه بین‌الملل» تشکیل

می‌شود. در تجارت بین‌الملل به جنبه فیزیکی و کالایی اقتصاد بین‌الملل پرداخته می‌شود و در مالیه بین‌الملل جنبه مالی و پولی آن مورد بررسی قرار می‌گیرد. موضوعاتی از قبیل تعیین نرخ مبادله، نرخ ارز، تراز پرداخت‌ها، انواع سیستم‌های ارزی در مالیه بین‌الملل مورد بررسی قرار می‌گیرد. «تجارت بین‌الملل» و «مالیه بین‌الملل» دو بخش تفکیک‌ناپذیر اقتصاد بین‌الملل است و حدود آزادی هر کدام به دیگری بستگی دارد. نمی‌توان بدون آزاد نمودن ورود و خروج ارز تجارت بین‌الملل را آزاد کرد. به عبارت دیگر بخش واقعی اقتصاد بین‌الملل رابطه متقابل با بخش پولی آن دارد.

فصل اول به بررسی اقتصاد بین‌الملل و اقتصاد داخلی اختصاص دارد. فصل دوم تراز پرداخت‌ها را مورد مطالعه قرار می‌دهد. فصل سوم نرخ مبادله را بررسی می‌کند. فصل چهارم به بازار ارز اختصاص دارد. فصل پنجم نظام پولی بین‌المللی را مورد مطالعه قرار می‌دهد. فصل ششم نحوه تعیین قیمت در بازارهای بین‌المللی را بررسی می‌کند. فصل هفتم به جریان بین‌المللی سرمایه اختصاص دارد. فصل هشتم تعدیل تراز پرداخت‌ها را مورد مطالعه قرار می‌دهد. فصل نهم موازنه بخش خارجی و داخلی اقتصاد را بررسی می‌کند. فصل دهم به تحولات نظام‌های پولی بین‌المللی اختصاص دارد. فصل یازدهم صندوق بین‌المللی پول را مورد مطالعه قرار می‌دهد. فصل دوازدهم بانک جهانی را بررسی می‌کند. فصل سیزدهم به حق برداشت مخصوص اختصاص دارد. فصل چهاردهم بازار دلار اروپایی را مورد مطالعه قرار می‌دهد. فصل پانزدهم به یورو به عنوان پول واحد در سطح اروپا می‌پردازد. و بالاخره فصل شانزدهم پدیده جانشینی پول را مورد بررسی قرار می‌دهد.

برخود لازم می‌دانم از کلیه همکارانی که نظر آنها به غنای علمی این اثر افزوده مخصوصاً جناب آقای دکتر حسین میرزائی ویراستار محترم کتاب تشکر نمایم. از کلیه دانشجویانی که مالیه بین‌الملل را با من گذرانده و نظرات انتقادی خود را در مورد مباحث مطرح شده ارائه کرده‌اند صمیمانه تشکر می‌کنم؛ قطعاً نظرات آنها در ارتقاء کیفی این کتاب مفید بوده است. همچنین از جناب آقای دکتر ابوالحسنی مدیر محترم گروه اقتصاد، جناب آقای دکتر محمدرضا حاتمی مدیر محترم تولید محتوا و تجهیزات آموزشی دانشگاه پیام‌نور، جناب آقای دکتر اوسطی معاون محترم تولید محتوا و تجهیزات آموزشی دانشگاه پیام‌نور و کلیه همکاران محترم مدیریت تولید محتوا و

تجهیزات آموزشی مخصوصاً سرکار خانم مبارکی، سرکار خانم علی‌نژاد، سرکار خانم خواجه‌پور، سرکار خانم مدنی، جناب آقای عالی و سایر همکاران محترم که به نحوی در انتشار این اثر و چاپ آن مشارکت داشته‌اند صمیمانه تشکر می‌کنم.

بدون شک این کتاب از کاستی‌ها، کمبودها و نارسائی‌ها و اشتباهاتی برخوردار است. امیدوارم استادان، دانشجویان و پژوهشگران محترم نسبت به اینجانب منت نهاده و نقایصی را که به نظرشان می‌رسد متذکر گردند تا در چاپ‌های بعدی اصلاح گردد.

محمد لشکری

۱۳۸۹

هدف‌های آموزشی کتاب

هدف نهایی

دانشجویان پس از مطالعه این کتاب با مسائل پولی و مالی بین‌المللی، نهادهای پولی و مالی بین‌المللی و رژیم‌های مختلف ارزی آشنا خواهند شد.

برای دستیابی به هدف نهایی این کتاب، لازم است به هدف‌های مرحله‌ای زیر دست یابند.

۱. آشنایی با اقتصاد بین‌الملل و تفاوت آن با اقتصاد داخلی

۲. آشنایی با ترازپرداخت‌های بین‌المللی

امید است دانشجویان در پایان مطالعه این کتاب به هدف‌های آموزشی مورد نظر

دست یابند.

فصل اول

تفاوت اقتصاد بین الملل و اقتصاد داخلی

هدف کلی

هدف کلی از فصل اول آشنایی دانشجو با اقتصاد بین الملل و تفاوت آن با اقتصاد داخلی است.

هدف های رفتاری

پس از مطالعه این فصل دانشجو قادر خواهد بود:

۱. اقتصاد بین الملل را تعریف کند.
۲. تفاوت تجارت بین الملل و مالیه بین الملل را بیان نماید.
۳. موانع و محدودیت های تجاری را ذکر کند.
۴. تفاوت های پول های مختلف را توضیح دهد.
۵. بخش های اقتصاد بین الملل را نام ببرد.
۶. تجارت بین الملل را تعریف کند.
۷. مالیه بین الملل را تعریف کند.
۸. تفاوت های اقتصاد بین الملل و اقتصاد داخلی را شرح دهد.
۹. تفاوت تحرک عوامل تولید را در اقتصاد داخلی و اقتصاد بین الملل توضیح دهد.
۱۰. جداکردن بازارها را تشریح کند.

۱. ۱ مقدمه

موضوع این کتاب مالیه بین الملل است. هدف این کتاب مطالعه و بررسی جنبه های مالی و پولی اقتصاد بین الملل است. اقتصاد بین الملل از دو بخش تفکیک ناپذیر تجارت بین الملل و مالیه بین الملل تشکیل می شود. برای مطالعه مالیه بین الملل دانستن بخش واقعی اقتصاد بین الملل لازم است به همین علت درس تجارت بین الملل پیش نیاز درس مالیه بین الملل است. در این کتاب نظریه های مختلف اقتصاد بین الملل از جنبه پولی مورد مطالعه قرار می گیرد.

۱. ۲ تعریف اقتصاد بین الملل

اقتصاد بین الملل از دو جنبه، خرد و کلان مورد بررسی قرار می گیرد. جنبه خرد اقتصاد بین الملل به مسائل تجارت کالا و خدمات مربوط می شود و نظریه های خالص تجارت بین الملل یا تجارت خارجی نامیده می شود. به عنوان مثال خرید کالا توسط یک کشور از کشور دیگر مانند واردات هواپیما توسط ایران از کشور روسیه در تجارت بین الملل بررسی می شود. از نظر کلان اقتصادی مسائلی که به جریان پولی مربوط می شود - مثل تراز پرداخت ها، جریان سرمایه، و نظام های پولی بین المللی - مالیه بین الملل نامیده می شود. مثال: نحوه پرداخت وجه هواپیمای خریداری شده در مالیه بین الملل بحث می شود.

۱. ۳ تفاوت اقتصاد بین الملل و اقتصاد داخلی

این بخش به تفاوت اقتصاد بین الملل و اقتصاد داخلی اختصاص دارد. اقتصاد بین الملل و اقتصاد داخلی از جنبه های مختلف با هم متفاوت هستند. مهم ترین تفاوت اقتصاد بین الملل و اقتصاد داخلی عبارتند از:

۱. وجود موانع و محدودیت های تجاری، پولی و مالی

۲. وجود نظام های پولی متفاوت

۳. تحرک عوامل تولید

۴. جداکردن بازارها

در زیر به توضیح هر کدام از آنها و ذکر مثال برای هر کدام می پردازیم.

۱. وجود موانع و محدودیت‌های تجاری، پولی و مالی

در اقتصاد داخلی موانع و محدودیت‌هایی وجود دارد که با موانع و محدودیت‌های اقتصاد بین‌الملل متفاوت است. در اقتصاد داخلی آزادی تحرک کالاها، خدمات، نیروی انسانی، سرمایه فیزیکی، سرمایه پولی و سایر منابع وجود دارد. تنها کالاهای غیرمنقول مثل زمین قابل جابه‌جایی نیستند اما سایر منابع به آسانی جابه‌جا می‌شوند. در اقتصاد بین‌الملل هیچ کالا و منبع اقتصادی به آسانی قابل جابه‌جایی نیست. موانع اقتصاد بین‌الملل جنبه‌های جغرافیایی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی دارد. وضع تعرفه گمرکی، محدودیت مستقیم تجاری و سیاست‌های پولی، ارزی و مالی از جمله موانع اقتصادی در اقتصاد بین‌الملل هستند. به عنوان مثال در اقتصاد داخلی هر فردی می‌تواند کل دارایی‌های خود را اعم از منقول و غیرمنقول به پول نقد تبدیل کند و در داخل کشور به هر نقطه‌ای که می‌خواهد برود و در هر کجا که می‌خواهد سرمایه‌گذاری کند مثلاً دارنده یک سوپر مارکت می‌تواند مغازه و منزل خود را در ساری بفروشد و با دشت مغان مهاجرت کند و در آن‌جا یک زمین کشاورزی خریداری کند و مشغول فعالیت کشاورزی شود. این امر در سطح بین‌الملل به آسانی صورت نمی‌گیرد. موانع زیادی برای ورود و خروج سرمایه فیزیکی و پولی وجود دارد. افراد به آسانی نمی‌توانند دارایی‌های خود را از کشوری به کشور دیگر انتقال دهند.

۲. وجود نظام‌های پولی متفاوت

مرزهای جغرافیایی و سیاسی کشورها آنها را از یکدیگر جدا می‌کند همان‌طور که کشورها دارای زبان، پرچم و فرهنگ متفاوت هستند واحد پول کشورها نیز بایکدیگر متفاوت است و هر کشوری دارای پول ملی مثل ریال، دلار، پوند و ین است. بنا براین هر کشوری نظام پولی خاصی دارد که با کشورهای دیگر متفاوت است. در اقتصاد بین‌الملل که مبادلات از مرزهای کشور عبور می‌کند و جنبه جهانی پیدا می‌کند پول ملی کارایی لازم را ندارد. هر کشوری که متقاضی کالاها و خدمات از کشور دیگری است باید پول آن کشور را تهیه نماید مثلاً وارد کننده ایرانی که متقاضی کالای فرانسوی است باید ریال ایران را به یورو تبدیل نماید و آن را به صادر کننده فرانسوی بپردازد. تبدیل ریال به یورو باید در بازار ارز صورت گیرد.